

V Praze dne 14. listopadu 2022
Č. j.: MPSV-2022/202749-250

Vážená paní tajemnice, vážený pane tajemníku,

obracíme se na Vás s přehlednou informací týkající se činnosti orgánu sociálně-právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“), který je součástí Vašeho úřadu. Činnost OSPOD je vedena v režimu přenesené působnosti a jeho úkoly jsou velmi specifické, proto považujeme za důležité vyjasnit jeho roli a některé úkoly v rámci správního obvodu obce s rozšířenou působností.

Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále jen „MPSV“) je za výkon sociálně-právní ochrany dětí v rámci ČR věcně odpovědné. Považujeme proto za důležité upřesnit některé důležité skutečnosti, které s výkonem sociálně-právní ochrany dětí na úrovni obecních úřadů obcí s rozšířenou působností souvisí.

- OSPOD je v první řadě **nositelem veřejnoprávní moci**, jejímž cílem je **chránit zájmy ohrožených dětí**. OSPOD za tímto účelem disponuje celou řadou pravomocí, jako je právo navštěvovat dítě v místě, kde se nachází, právo hovořit s dítětem i bez vědomí jeho rodičů, právo zvat rodiče a dítě na jednání nebo právo pořádat případové konference, jichž se účastní další aktéři, jako jsou například školy, lékař nebo zástupce samosprávy.
- Okruh dětí, resp. rodin, jimiž se OSPOD zabývá, je **vymezen zákonem jako výčet situací, které jsou považovány za možné ohrožení dítěte**. Vyjma zjevných případů (např. týrání dítěte) zde musí být zároveň být **naplněna podmínka míry ohrožení** (taková doba a intenzita, která může způsobit nebo působí ohrožení zdravého vývoje dítěte). OSPOD je tedy povinen vyhodnotit, zda může být dítě ohrožené a může být subjektem sociálně-právní ochrany. Vždy je třeba zvažovat přiměřenost zásahu s ohledem na právo na soukromí dané rodiny a právo na rodinný život. Dětem a rodinám, které mají zvláštní potřeby, ale nejsou ohroženy, pomáhají především sociální pracovníci obce a sociální nebo alternativní služby.

- Pro to, aby mohla být dítěti a rodině včas poskytnuta pomoc, je klíčová **součinnost všech aktérů v okolí dítěte** – učitelů, lékařů, vedoucích kroužků, pracovníků obce – kteří si mohou všimnout znaků nenaplněných potřeb dítěte a **mohou mu včas poskytnout pomoc v rámci své odbornosti nebo dítě a případně rodinu odkázat na místní sociální pracovníky nebo služby**. Pokud ale vznikne podezření na ohrožení dítěte, je nezbytně (ze zákona) nutné oznámit tuto situaci OSPOD.
- OSPOD je při své činnosti vázán přísnou **mlčenlivostí a není oprávněn sdělovat** třetím stranám svá zjištění nebo své postupy. Pokud o to ale požádá ten, kdo podezření na ohrožení dítěte oznámil, může mu OSPOD potvrdit, zda dítě bylo nebo nebylo vyhodnoceno jako ohrožené.
- OSPOD je při své činnosti vázán zásadami a pravidly danými zákonem a jako orgán veřejné moci **není oprávněn činit nic, co není zákonem dovoleno**. Při práci s ohroženými dětmi a rodinami tak v první řadě usiluje o zajištění bezpečné péče o dítě, pokud možno v rodinném prostředí.
- OSPOD zejména vyhledává ohrožené děti, poskytuje dětem a rodinám odborné poradenství, zprostředkuje odborné služby, provádí vyhodnocení situace dítěte a sestavuje s dítětem a rodinou individuální plán ochrany dítěte, svolává případové konference, v případě potřeby (identifikace ohrožení) využití odborných služeb nařizuje, vůči rodině může v zákonem daných důvodech využít výchovné opatření, případně podává ve prospěch dítěte návrhy soudu. Práce OSPOD s dítětem a rodinou končí okamžikem, kdy pomine ohrožení dítěte.
- Je velmi efektivní, pokud je činnost OSPOD zarámována do sítě místních služeb a zdrojů podpory, kam kromě místního úřadu patří též škola, volnočasové aktivity, sociální služby apod. **Včasný záchyt a poskytnutí pomoci dítěti je vždy efektivnější, než následná nákladná odborná péče v situaci vážného ohrožení**. Je přitom nezbytné dbát na jasné vymezení práv a povinností všech aktérů, včetně jejich zákonné mlčenlivosti.
- OSPOD může ze zákona plnit i další role, jako je například sledování naplnění práv dítěte v náhradní péči, což vyžaduje pravidelný osobní kontakt s dítětem (nejméně jednou za 3 měsíce u dítěte v ústavu, resp. 6 měsíců u dítěte v náhradní rodinné péči). OSPOD též bývá jmenován tzv. kolizním

opatrovníkem v soudních řízeních, kde může nastat střet zájmů mezi dítětem a jeho zákonnými zástupci. V této své roli se OSPOD zodpovídá soudu a nevyužívá nástroje sociálně-právní ochrany dětí, je spíše „advokátem“ dítěte.

- Sociálně-právní ochrana dětí je ze své podstaty výkonem sociální práce, a její výkon se na rozdíl od jiných agend obtížně kvantifikuje a vykazuje. Spisová dokumentace, kterou OSPOD vede, je nástrojem sociální práce s dítětem a rodinou, nikoliv dokladem činnosti OSPOD.

OSPOD naopak není oprávněn provádět šetření situace dítěte a rodiny na žádost třetích stran, aniž by k tomu byl zmocněn zákonem. Neposkytuje informace o své činnosti a dětech a jejich rodinách třetím stranám, aniž by k tomu byl zákonem zmocněn. OSPOD není nositelem represe, ale podpory.

Činnost OSPOD je **zajišťována státním rozpočtem**, zejména prostřednictvím transferu na výkon SPOD a také státním příspěvkem na výkon přenesené působnosti. Pracovníci OSPOD mají nárok na to, aby byli vzhledem k míře odpovědnosti a náročnosti své agendy zařazeni do 11. platové třídy. Transferem na výkon SPOD lze mimo mzdových a některých provozních nákladů hradit též **další podpůrné činnosti** pro pracovníky OSPOD, jako je například supervize. Každý OSPOD má nárok na pokrytí své zákonné činnosti, nicméně potřebný rozvoj aktivit ve prospěch ohrožených dětí je částečně limitován možnostmi státního rozpočtu. **Odpovědnost obce za příznivé podmínky pro život dětí a rodin spočívá v podpoře další činnosti OSPOD a v podpoře navazujících a zejména preventivních aktivit** (např. rozvoj podpůrných služeb, podpora bydlení, vytváření bezpečného prostředí, apod.).

Pomoc a podpora ohroženým dětem a rodinám je projevem odpovědnosti každé komunity. Děkujeme Vám za spolupráci.

Rozdělovník:

Tajemnice a tajemníci obcí s rozšířenou působností ČR

